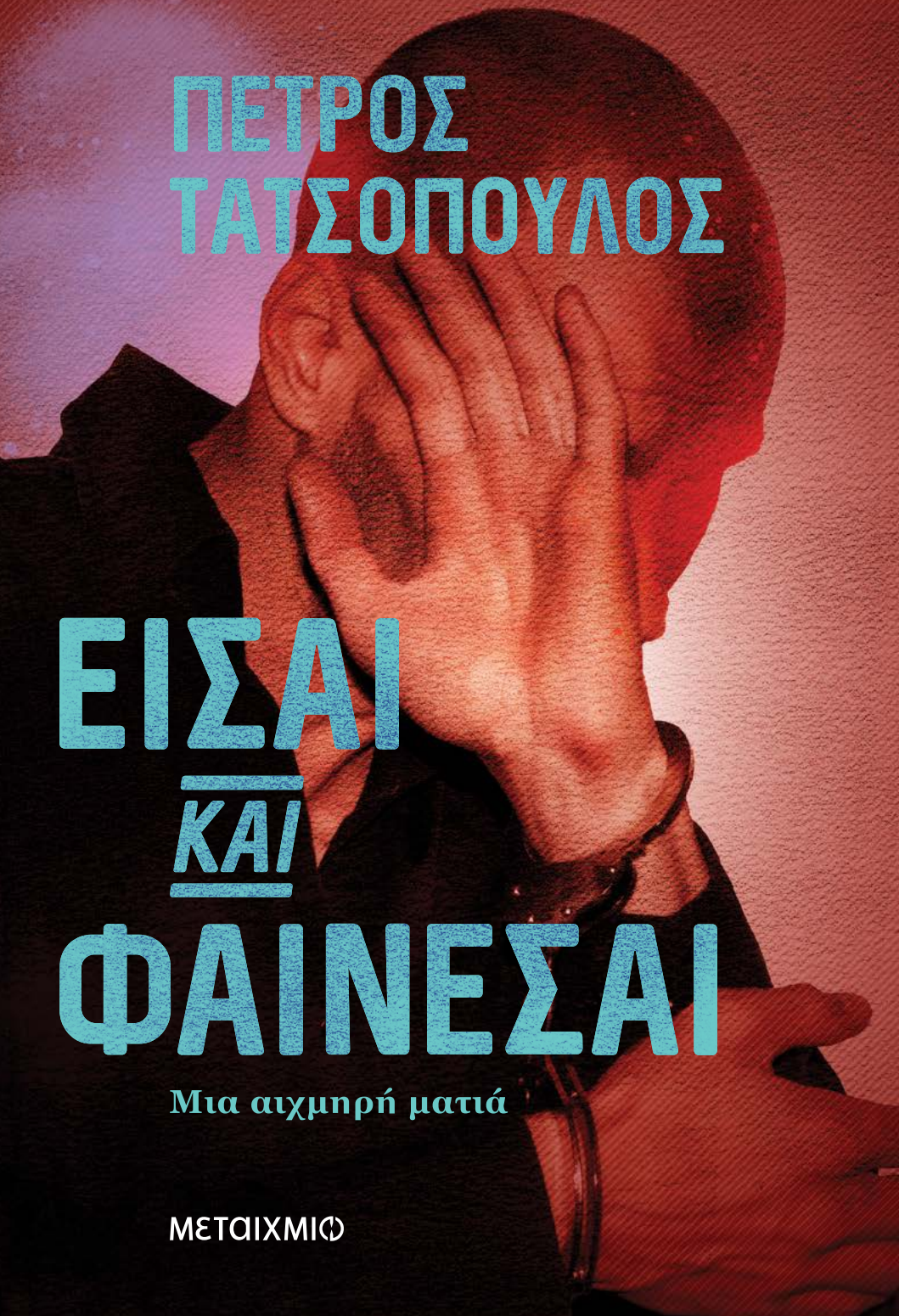

ΠΕΤΡΟΣ
ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΣΑΙ
ΚΑΙ
ΦΑΙΝΕΣΑΙ

Μια αιχμηρή ματιά

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΣΥ ΣΕ ΠΟΙΑ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ;

Στα έγκατα του τρόμου	15
Σήμερα δεν είναι η Ημέρα της Γυναίκας	20
Εσύ σε ποια συνωμοσία πιστεύεις;	24
Ταξίδι με την Κιβωτό	29
Η λίμπιντο και η ευθύνη	34
Πολίτες του κόσμου	39
Οι δολοφόνοι της μνήμης	44
Ο πόλεμος του Έρνεστ	48
Dirty Winston	53
Εάν αυτό είναι ο άνθρωπος	58
Η ντρογκα του ναζισμού	63
Θηρευτές και θηράματα	68
Θυμήσου να ξεχάσεις	73
Ο κόσμος που κληρονομήσαμε	78
Ο φόβος και η ελευθερία	83
Οι δεσμώτες του Περισσού	88
Η έρημος με τα κάτοπτρα	92

Πράκτορες σαν κι εμάς	97
Πόση ευθύνη αντέχεις;	102
Το μονοπάτι του αυτοσεβασμού	107

ΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Μετά την Επανάσταση	113
Ο ανασφαλής νάρκισσος	118
Η εθνική μας χαρμολύπη	123
Το καθήκον και το μαρτύριο	128
Στο ύψος των περιστάσεων	133
Η Ελλάδα της Μαρίζας Κωχ	138
Στο πλευρό του νικητή	140
Ο αδιανόητος απογαλακτισμός	145
Ποιος ωφελείται;	150
Ο σκοπός και τα μέσα	153
Αι συνέπειαι της παλαιάς ιστορίας	158
«Φέρτε μου το κεφάλι του Μούσκου!»	161
Εσύ τι έκανες στη δικτατορία, μπαμπά;	166
Υπάρχουν καλές δικτατορίες;	171
Γέφυρα ή τάφος;	174
Η στόφα του ηγέτη	179
Η τραγωδία ως παρωδία	183
Όταν ο Φύρερ αναπολεί...	188
Τα πρωτόκολλα της αγραμματοσύνης	193
Η διαχείριση των απωθημένων	198
Το σταυροδρόμι των καιροσκόπων	203

Εμείς και οι Τούρκοι	208
Τι θα γινόταν εάν δεν είχε γίνει αυτό που έγινε;	213
Η κοινοτοπία του εγκλήματος	218
Η αλήθεια ως ταμπού	223

Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΗΛΙΘΙΩΝ

Ας νικήσει ο χειρότερος	231
Whataboutism	236
Star System	240
Η εισβολή των ηλιθίων	245
Ο αγιασμός του Χάρβεϊ	248
Γιατί τα παιδιά δεν κάνουν πια ερωτήσεις;	251
Η αυτοδικία στο διαδίκτυο	256
Η Ευρώπη που δεν θέλουμε	258
Μια υψηλή προσκεκλημένη	263
Ο καχεκτικός μιλιταρισμός	266
Ο μοναχικός λύκος	271
Ο πάτος του βαρελιού	276
Ο θάνατος της δημοκρατίας	280
Ο απέθαντος μηχανισμός	286
Η ένοχη απόλαυση	291
Ξορκίζοντας τον θάνατο	295
Ο συγκάτοικος φόβος	298

ΑΣΕ ΜΕ ΝΑ ΚΑΝΩ ΛΑΘΟΣ

Ο οίκος του εμπορίου	307
Με τα μάτια των ξένων	311
Η εθνική μας εθελοτυφλία	314
Ο ναζισμός μπροστά στην κάμερα	317
Από το «Χυτήριο» στο «Ακροπόλ»	322
Είναι άνθρωποι οι φασίστες;	327
Η Χρυσή Αυγή και οι Εβραίοι	331
Ο αλγόριθμος της αγέλης	336
Βρίζοντας το κοινό	339
Η ρητορική του μίσους	344
Ο τελευταίος πειρασμός	347
Το τεκμήριο της ενοχής	352
Ο Τζανακόπουλος κι εγώ	355
Το στερητικό σύνδρομο	359
Το προπατορικό αμάρτημα	362
Άσε με να κάνω λάθος	367
Το όστρακο έγραφε «Αρκάς»	372
Μια win-win συμφωνία	374
Το θελκτικό πρότυπο	379
Το ελληνικό DNA	382
Δύο τρία πράγματα που ξέρω γι' αυτόν	385
Το δίκαιο της δορυκτησίας	387
Το άσυλο ως φάρσα	392

ΕΙΜΑΣΤΕ ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

Ο μπαμπούλας του εθνομηδενισμού	401
Γιατί (δεν) σιωπούν οι πνευματικοί άνθρωποι;	406
Οι φίλοι στην πολιτική	408
Ενημέρωση και ψυχαγωγία	411
Ένας λαός στα μέτρα σου	416
Εκκλησία και Κράτος	421
Είσαι και φαίνεσαι	426
Είναι ο λαϊκισμός αήττητος;	431
Η μάχη του κέντρου	434
Είμαστε μια ωραία ατμόσφαιρα	437
Η Ελλάδα της ντροπής	442
Η Γιορτή του Πατέρα	444
Η βαριά σκιά της συγκυρίας	447
Ο κακός επιστάτης	452
Η κυνική αριστερά	457
Η κουβέντα που δεν κάνουμε	460
Η κολυμβήθρα του Σιλβάμ	464
Η ζωή είναι αλλού	467
Η έξωθεν καλή μαρτυρία	470
Ο γαμπρός ήταν δίγαμος	475
Η Δύση της Ανατολής, η Ανατολή της Δύσης	480
Η τέχνη στα χρόνια του φαίνεσθαι	485
Το σύνδρομο της Στοκχόλμης	490
Να μείνουμε πάντα παιδιά	492
Τα βήματα του μεθυσμένου	497
Πέρα από την πλάκα	500

Το κέλυφος των λέξεων	505
Junk food	510
Θεός της αγάπης ή Θεός τιμωρός;	514

Όλα τα κείμενα δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα «Τα Νέα» τη διετία 2017-2019.

ΕΣΥ ΣΕ ΠΟΙΑ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ;

ΣΤΑ ΕΓΚΑΤΑ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ

Πόσο βαθιά πρέπει να σκάψουμε για να φθάσουμε ως τα έγκατα του τρόμου; Κανένας δεν μπορεί να μας απαντήσει με σιγουριά. Πολύ πριν ο άνθρωπος αρχίσει να γράφει, πολύ πριν ανακαλύψει τον χαλκό ή τον σίδηρο, είχε ανακαλύψει την ασυναγώνιστη δύναμη του τρόμου. Οι βιασμοί, οι εμπρησμοί, οι ανασκολοπισμοί, οι αποκεφαλισμοί και οι διαμελισμοί μετέδιδαν τη φρίκη και επέβαλλαν την υποταγή ταχύτερα κάθε άλλου από τα πενιχρά προπαγανδιστικά μέσα εκείνων των βραδυκίνητων χιλιετιών. Αργότερα, στους ιστορικούς χρόνους, με υψωμένη τη σημαία του σταυρού (το όργανο μαρτυρίου, κατά τραγική ειρωνεία, αναρίθμητων δύσμοιρων τη ρωμαϊκή περίοδο) οι χριστιανοί δεν υστέρησαν σε τρομοκρατική ευρηματικότητα. Αθάνατη έχει μείνει η ρήση του αβά Αρνό Αμορί, λεγάτου (εκπροσώπου) του πάπα, τον Ιούλιο του 1209, όταν πολιορκούσε την πόλη Μπεζιέ στη νότια Γαλλία και οι στρατιώτες τον ρώτησαν πώς θα καταφέρουν να ξεχωρίσουν τους πιστούς καθολικούς κατοίκους από τους Καθαρούς, την αιρετική σέχτα: «Σκοτώστε τους όλους. Ο Θεός θα αναγνωρίσει τους δικούς του».

Στη νεωτερική εποχή έλαχε ο κλήρος σ' έναν παρφου-

μαρισμένο επαρχιώτη δικηγόρο για να συνδέσει πρώτος την υστεροφημία του με το συνταγολόγιο του τρόμου. Ο Μαξιμιλιανός Ροβεσπιέρος (1758-1794) δεν χρειάστηκε παρά ένα φονικό δεκατετράμηνο για να κατατομήσει χιλιάδες εχθρούς της δημοκρατίας, με τελευταίο πεσκέσι, φευ, το δικό του κεφάλι. Στην *Αρετή και Τρομοκρατία – Λόγοι από τη Γαλλική Επανάσταση* (Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2008), μια ανατριχιαστικά αποκαλυπτική συλλογή ομιλιών του προς τα μέλη της Εθνικής Συμβατικής Συνέλευσης, ο Ροβεσπιέρος υπερασπίζεται τον τρόπο ως το έσχατο καταφύγιο της αρετής. «Δίχως την αρετή, ο τρόμος είναι ολέθριος» μας λέει «δίχως τον τρόπο, η αρετή είναι ανίσχυρη». Επιστρατεύει τη γενική βούληση –μια προγενέστερη επινόηση του Ζαν Ζακ Ρουσσώ– και θέτει την αρετή στην υπηρεσία της. Ποιον εκφράζει η γενική βούληση; Την πλειοψηφία του λαού. Όποιος διαφωνεί με την πλειοψηφία όχι μονάχα δεν θα πρέπει να προστατεύεται (αυτές είναι φλούφλικες κατακτήσεις του επόμενου αιώνα), αλλά τουναντίον θα πρέπει να εξολοθρεύεται. Και ποιος θα μας πείσει ότι εκφράζει την πλειοψηφία, από τη στιγμή που κανένας δεν θα τολμάει –επί ποινή θανάτου– να εκφράσει αντίθετη άποψη; Εκείνος που ισχυρίζεται ότι την εκφράζει ήδη και είναι σε θέση να επιβάλλει τον ισχυρισμό του. Εν προκειμένω, ο Ροβεσπιέρος. Με ένα καρκινικό λογικό σχήμα, που ξεκινάει και καταλήγει στο δίκαιο της πυγμής, ο Ροβεσπιέρος εξορθολογίζει τον τρόπο και δίνει ένα ιδεολογικό πασπαρτού για τους απανταχού δικτάτορες.

Ο Στάλιν, ένας από τους πνευματικούς κληρονόμους του Ροβεσπιέρου, θα προχωρήσει τη σκέψη του δασκάλου του ένα αποτρόπαιο βήμα παραπέρα. Διαχωρίζει τους εχθρούς της επανάστασης (τους δικούς του εχθρούς, σαν να λέμε, αφού ο ίδιος ενσαρκώνει την επανάσταση) σε υποκειμενικά αθώους και σε αντικειμενικά ενόχους. Συγκρατήστε αυτόν τον ακαταμάχητα διεστραμμένο συλλογισμό – θα τον συναντήσουμε αναπάντεχα και στις μέρες μας. Διατείνεται ο άρχων του Κρεμλίνου ότι δεν έχει καμία απολύτως σημασία εάν εσύ προσωπικά είσαι παντελώς αθώος, από την ώρα που η επανάσταση –δηλαδή ο Στάλιν– κρίνει ότι στη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία τον εξυπηρετεί να είσαι ένοχος. Η διαδικασία που θα κινηθεί εναντίον σου –όπως οι διαβόητες Δίκες της Μόσχας– δεν θα είναι παρά μια θεατρική παράσταση, με τους ρόλους μοιρασμένους εξ αρχής (εδώ θα σε κεραυνοβολεί ο εισαγγελέας Βισίνσκι, εκεί θα χαμηλώνεις εσύ το βλέμμα με συντριβή) και με προδιαγεγραμμένη τη διπλή έκβαση: την ομολογία σου και τη θανατική σου καταδίκη. Πώς έλεγαν παλιά οι νομικοί ότι όλοι είναι αθώοι μέχρι να αποδειχτούν ένοχοι; Ε, καμία σχέση. Όλοι είναι ένοχοι. Ένα το κρατούμενο. Εναπόκειται κατόπιν στη μεγαθυμία του ηγεμόνα εάν και πότε θα αποδειχτούν ένοχοι.

Ο 20ός αιώνας ήταν ένα αδυσώπητο μπρα ντε φερ τρόμου ανάμεσα στις κρατικές δυνάμεις ασφαλείας και στις τρομοκρατικές οργανώσεις. Κερδισμένος, όμοια με το σκάκι, ήταν όποιος μπορούσε να προβλέψει δύο, τρεις

ή και περισσότερες κινήσεις του αντιπάλου του. Κάθε τεχνολογική καινοτομία του ενός ήταν ζήτημα χρόνου – ελάχιστου μερικές φορές– να πέσει στα χέρια του άλλου και να μετατραπεί εν μιά νυκτί από τακτικό πλεονέκτημα σε τακτικό μειονέκτημα. Πολυάριθμοι νεολογισμοί –ασύμμετρη απειλή, παράπλευρες απώλειες, λελογισμένη χρήση βίας– σκέπαζαν τις ακαθαρσίες ένθεν και ένθεν, με κορυφαίο το ολοένα και πιο δύσκολα συγκαλυπτόμενο σκάνδαλο, την «ύβριν» που τόσο πετυχημένα είχε επισημάνει ο Μάνος Χατζιδάκις: προς χάριν του σκοπού, υιοθετούσες τα μέσα του εχθρού. Κάθε μέρα που πολεμούσες το τέρας, του έμοιαζες και περισσότερο. Το χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους οδήγησε τον παραλογισμό στα άκρα. Ο Μάικλ Μουρ απέσπασε τον Χρυσό Φοίνικα στις Κάννες με το σπαραχτικά αστείο *Φαρενάιτ 9/11*. Εκεί, μεταξύ άλλων, μπορείτε να δείτε πώς η 11η Σεπτέμβρη αύξησε δραματικά τις πωλήσεις των δωματίων πανικού στις μεσοδυτικές πολιτείες των ΗΠΑ. Πανικόβλητοι γελαδάρηδες, που δεν γνώριζαν καν μέχρι τότε εάν το Αφγανιστάν ήταν χώρα ή γλύκισμα, κλειδαμπαρώνονταν εκουσίως σε κελιά μεγέθους τουαλέτας. Εν πολλοίς θύμιζε εκείνα τα ψυχροπολεμικά φιλμάκια τη δεκαετία του 1950, εν αναμονή του πυρηνικού ολέθρου, με τους μαθητές να κρύβονται κάτω από τα θρανία.

Στις μέρες μας το Ισλαμικό Κράτος προσέφερε τον δικό του οβολό με μια καινοτομία τόσο απάνθρωπη στην απλότητά της, ώστε δικαίως να υποπτεύεσαι ότι μονάχα

ένα ιδιοφυές κτήνος θα μπορούσε να τη σκαρφιστεί. Τι καινούργιο προσκόμισε το ISIS; Μελέτησε την οδυνηρή αποτυχία της Αλ Κάιντα και άντλησε χρήσιμα διδάγματα: εάν η πάλη μεταξύ των κρατικών δυνάμεων ασφαλείας και των τρομοκρατικών οργανώσεων είναι μια πάλη μηχανισμών, αναπόφευκτα ο μακράν πιο εξελιγμένος μηχανισμός θα συντρίψει κάποια στιγμή τον πιο αδύναμο. Τέρμα λοιπόν οι μηχανισμοί. Τέρμα οι συνωμοτικοί πυρήνες. Στροφή προς τον απλό καθημερινό άνθρωπο που ζει ήδη στη Δύση –ούτε πλαστά διαβατήρια πια ούτε λαθρεμπόριο όπλων– και νιώθει ότι η Δύση τον έχει χεσμένο: επειδή δεν έχει δουλειά, επειδή είναι σκούρος, επειδή τον έφτυσε η γκόμενα, επειδή, επειδή... Όποιο και αν είναι το κίνητρό του, όσο σοβαρό ή όσο ευτελές, δεν χρειάζεται καν να μας το γνωστοποιήσει. Αρκεί να νοικιάσει ή να κλέψει ένα αυτοκίνητο, να πατήσει τέρμα το γκάζι και να ανέβει στο πεζοδρόμιο. Μπορεί εκεί να περπατούν αμέριμνα υποκειμενικά αθώοι –θυμηθείτε, φίλοι μου, τον Στάλιν–, αλλά, αφού περπατούν στη Νίκαια, στο Αμβούργο, στη Βαρκελώνη ή στο Μανχάταν, είναι αντικειμενικά ένοχοι. Εμείς, κατόπιν σφαγής, θα υιοθετήσουμε την πράξη του. Θα τον εγγράψουμε στους μάρτυρες του ιερού μας σκοπού ή, έστω, στους χρήσιμους ηλίθιους. Αλλάχ ου ακμπάρ.

4 Νοεμβρίου 2017

ΣΗΜΕΡΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Η Ημέρα της Γυναίκας είναι στις 8 Μαρτίου. Δεν είναι σήμερα. Δεν οφείλουμε να σκεφτούμε τη Γυναίκα σήμερα, όπως δεν οφείλουμε και να σκεφτούμε το Παιδί, τον Πατέρα, το Περιβάλλον, τους Ομοφυλόφιλους, τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, οποιονδήποτε ή οτιδήποτε άλλο δεν γιορτάζεται σήμερα. Ο τόσο βολικός κατατεμαχισμός της χρονιάς σε Ημέρες για Κάτι μάς βγάζει από τον κόπο να σκεφτόμαστε αυτό το Κάτι τις υπόλοιπες 364 ή 365 ημέρες (έχουμε και τα δίσεκτα έτη, μην το ξεχνάμε). Τις εναπομείνανες ημέρες πορευόμαστε με τις προκαταλήψεις μας. Πόσο βαθιές είναι αυτές οι προκαταλήψεις και πόσο ανθεκτικές στα νεωτεριστικά χτυπήματα μας το αποκαλύπτει η βρετανίδα καθηγήτρια Κλασικών Σπουδών Μέρι Μπίαρντ στο βιβλίο της *Γυναίκες και Εξουσία* (Μετάγχιμο, 2018), σε έξοχη μετάφραση της Κατερίνας Σχινά, όπου συσχετίζονται δύο διακριτικά μεταποιημένες διαλέξεις της από το 2014 και το 2017 στο Βρετανικό Μουσείο, υπό την αιγίδα του περιοδικού «London Review of Books»: «Η δημόσια φωνή των γυναικών» και «Οι γυναίκες στην εξουσία». Μέσα σε λίγες δεκάδες σελίδες και με χιούμορ που κυμαίνεται από ανάλαφρο και μελαγχολικό έως δηκτικό και βιτριολικό, η Μπίαρντ καλύπτει τη σεβαστή απόσταση από τα ομηρικά έπη και την ελισαβετιανή περίοδο έως τα μισογυνικά τρολάρίσματα στο διαδίκτυο και τις αυστηρές ενδυματολογικές επιλογές της Άνγκελα Μέρκελ ή της Χίλاري Κλίντον.

Η Μέρι Μπίαρντ είναι 63 χρονών. Με δέος αναλογίζεται ότι η δημόσια αναγνώριση της φωνής των γυναικών –άρα και της ψήφου τους– είναι μια πολύ πρόσφατη υπόθεση. «Η μητέρα μου» γράφει «γεννήθηκε πριν ακόμη δοθεί δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες [το 1928 στην Αγγλία, το 1952 στην Ελλάδα]. Έζησε για να δει γυναίκα πρωθυπουργό. Ανεξάρτητα από τη γνώμη της για τη Μάργκαρετ Θάτσερ, χαιρόταν που μια γυναίκα είχε περάσει το κατώφλι του αρ. 10 της Ντάουνινγκ Στρίτ και ένιωθε περήφανη που μετείχε και η ίδια σε ορισμένες από τις επαναστατικές αλλαγές του 20ού αιώνα». Ωστόσο, πριν από τις απανωτές κατακτήσεις των τελευταίων εκατό χρόνων, η στασιμότητα κράτησε χιλιετίες.

Από τις απαρχές του δυτικού πολιτισμού η δημόσια σιωπή των γυναικών θεωρείται ως η μόνη αξιοπρεπής στάση. «Μητέρα, στην κάμαρά σου πήγαινε και τις δουλειές σου κοίτα, τον αργαλειό, τη ρόκα... τα πολλά λόγια δεν ταιριάζουνε παρά στους άντρες μόνο, κι απ' όλους πιο σε μένα' γιατί εγώ τούτο το σπίτι κυβερνάω». Το απόσπασμα, σε –ελαφρώς παραλλαγμένη– μετάφραση των Καζαντζάκη–Κακριδή, είναι από την πρώτη ραψωδία της *Οδύσσειας* του Ομήρου. Αυτός που μιλάει με σκαιό τρόπο είναι ο αμούστακος Τηλέμαχος και αυτή που τον ακούει –και τον (υπ)ακούει– είναι η μητέρα του Πηνελόπη. Όχι μονάχα δεν πέφτει λόγος στη γυναίκα ακόμα και για τη διαχείριση του οίκου της, αλλά και, όταν της συμβεί κάτι αποτρόπαιο –όπως, λόγου χάριν, ο βιασμός της–, οφείλει

να το αποσιωπήσει ή να συνοδεύσει την καταγγελία της με τη δική της αυτοκτονία. Δεν είναι η μισή ντροπή δική της. Είναι ολόκληρη. Η Ιώ μεταμορφώνεται σε αγελάδα για να μην αποκαλύψει στην Ήρα τον βιασμό της από τον Δία, η Ηχώ χάνει τη δική της φωνή—εκφέρει μόνο τα λόγια άλλων— ώστε να μην εκφράσει τον έρωτά της για τον Νάρκισσο (που ερωτεύεται μόνο τον εαυτό του), η Λουκρητία καταγγέλλει τον βιασμό της από τον Σέξτο Ταρκύνιο και αμέσως κατόπιν αυτοκτονεί, ο Τηρέας βιάζει τη Φιλομήλα, τη γυναίκα του αδελφού του στις *Μεταμορφώσεις* του Οβίδιου, και της ξεριζώνει τη γλώσσα για να εξασφαλίσει τη σιωπή της, αλλά η Φιλομήλα «αφηγείται» τον βιασμό της στο υφαντό της και, προκειμένου να αποφευχθεί ανάλογο «ατύχημα», ο βιαστής της Λαβίνιας στον *Τίτο Ανδρόνικο* του Σαίξπηρ εκτός από τη γλώσσα της κόβει και τα χέρια.

Επί δυόμισι χιλιάδες χρόνια η φωνή των γυναικών, όταν δεν τροφοδοτεί ιστορίες φρίκης, απαξιώνεται και λοιδορείται. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, τον 2ο αιώνα μετά Χριστόν, αναρωτιέται τι θα συνέβαινε αν όλοι οι άρρενες αποκτούσαν ξαφνικά γυναικεία φωνή: «Δεν θα ήταν τρομερό, πιο ανυπόφορο και από πανούκλα κάτι τέτοιο;». Απροσδόκητο ομοϊδεάτη, δεκαεπτά αιώνες αργότερα, θα βρει ο Χρυσόστομος στο πρόσωπο του «ανοιχτόμυαλου» Χένρι Τζέιμς. Μπροστά στον δημόσιο κίνδυνο από τη δυναμική εμφάνιση των φεμινιστριών—όπως αποτυπώνεται αδρά στο μυθιστόρημά του *Οι Βοστονέζες*

(1886)—ο Τζέιμς κρούει τον κώδωνα: ο βαθύς (εξυπακούεται και... βαθυστόχαστος) αρρενωπός δημόσιος λόγος θα επιμολυνθεί από τη γυναικεία στριγκή φωνή, «ένα γενικευμένο μούδιασμα ή μπερδεμα, ένα άγλωσσο σαλιάρισμα, μουγκρητό ή κλαψούρισμα». Συνεπίκουρη έναν αιώνα μετά (8 Σεπτεμβρίου 1988) η γελοιογραφία της Ριάνα Ντάνκαν στο σατιρικό περιοδικό «Punch». Σε μια ανδροκρατούμενη αίθουσα συσκέψεων, ο επικεφαλής απονέμει εύσημα στη μοναδική παρούσα γυναίκα: «Εξαιρετική η πρότασή σας, δεσποινίς Τριγκς. Ίσως ένας από τους άνδρες εδώ θα ήθελε να την υποβάλει».

Η Μπίαρντ γνωρίζει ότι η εξουσία πάνω στα εκφραστικά μέσα δεν υποδηλώνει παρά την κυριαρχία στον δημόσιο βίο. Σε μια απαράμιλλα διεισδυτική παρατήρησή της αναρωτιέται «μήπως, σε ορισμένες χώρες, η παρουσία μεγάλων αριθμών γυναικών στη Βουλή απλώς σημαίνει ότι η Βουλή δεν είναι ο τόπος όπου ασκείται η εξουσία». Από την εποχή της βασίλισσας Ελισάβετ Α΄, που, καθώς επιθεωρούσε τα στρατεύματά της στο Τίλμπερι (1560), φέρεται να δήλωσε ότι «ξέρω πως έχω το σώμα μιας αδύναμης, ανίσχυρης γυναίκας· έχω όμως την καρδιά και το στομάχι ενός βασιλιά, και μάλιστα ενός βασιλιά της Αγγλίας» έως τις «τσαντιές» (handbags) που επέβαλε η Μάργκαρετ Θάτσερ μετατρέποντας το «πιο στερεότυπα γυναικείο αξεσουάρ» σε «ρήμα με πολιτική ισχύ», το παιχνίδι της εξουσίας παίζεται σε ανδρικό γήπεδο, με ανδρικούς κανόνες και άνδρες διαιτητές. Αυτό καθίσταται φανερό και από το πόσο ανελέητα

αντιμετωπίζεται μια γυναίκα που υποπίπτει σε φάουλ (όπως η βουλευτίνα των Εργατικών Νταϊάν Άμποτ) και με πόση κατανόηση ένας άνδρας για το ίδιο ακριβώς παράπτωμα (όπως ο βουλευτής των Συντηρητικών και κατοπινός υπουργός Εξωτερικών Μπόρις Τζόνσον). Εάν έτσι έχουν τα πράγματα και μια γυναίκα δεν μπορεί παρά μονάχα να «αρπάξει» ή να «αλώσει» την (αυτονόητα ανδρική) εξουσία, μήπως οι γυναίκες θα πρέπει να κάνουν κάτι διαφορετικό από το να μιμούνται τους άνδρες, είτε με τις συντηρητικές ενδυματολογικές τους επιλογές είτε με ασκήσεις φωνητικής που θα προσδώσουν βάθος και εύρος στη δημόσια φωνή τους; «Δεν είναι εύκολο να τοποθετήσεις τις γυναίκες μέσα σε μια δομή που ήδη έχει κωδικοποιηθεί ως ανδρική» καταλήγει η Μπίαρντ: «πρέπει να αλλάξεις τη δομή».

11 Αυγούστου 2018

ΕΣΥ ΣΕ ΠΟΙΑ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ;

Καμιά φορά σκέφτομαι ότι εκείνα τα κοφτερά μυαλά του 18ου αιώνα, οι εγκυκλοπαιδιστές, είχαν και τη ναϊφ τους πλευρά. Ειλικρινά πίστευαν ότι αρκεί να διαδώσεις τη γνώση για να διαλύσεις την αμάθεια και τις δεισιδαιμονίες. Επ' ουδενί δεν είχαν το σκοτάδι ικανό να αντεπιτεθεί στο φως και να προκαλέσει ακόμα μεγαλύτερη σύγχυση από πριν. Να όμως που αυτό ακριβώς συνέβη.

Στην εποχή της πληροφορίας –όπως κόμπαζε για πάρτη του ο 20ός αιώνας– παρατηρήσαμε το παράδοξο φαινόμενο όχι μόνο κάθε καινούργια πληροφορία να αντικαθιστά, να διευρύνει ή και να διαψεύδει την προηγούμενη (αυτό είναι και αναμενόμενο και ευπρόσδεκτο), αλλά και να αναζωπυρώνει αναρίθμητες προκαταλήψεις που, υπό φυσιολογικές συνθήκες, θα έπρεπε να τις κονιορτοποιεί. Βλέπετε, ο άνθρωπος –όπως και η φύση, όπως και η πολιτική, όπως και η οικονομία– αντιπαθεί το κενό. Όπου το εντοπίσει, σπεύδει να το καλύψει. Πριν ανοίξουν οι κρουνοί των πληροφοριών, ο άνθρωπος κάλυπτε το κενό με τη θρησκεία. Εάν το καλοσκεφτείς, τι άλλο είναι η θρησκεία παρά μια συνωμοσιολογική θεωρία που έρχεται να δώσει τη μία και μοναδική, την ολιστική απάντηση; Διόλου τυχαία, κάθε θρησκεία έχει ως αντίπαλον δέος –και, αυτονόητα, ως δαίμονα του κακού– την άλλη θρησκεία. Πόσοι μουσουλμάνοι σήμερα δεν πιστεύουν ότι στα άδυτα του Πενταγώνου εξυφαίνεται εναντίον τους μια νέα σταυροφορία και πόσοι φονταμενταλιστές χριστιανοί δεν είναι απόλυτα πεπεισμένοι ότι στα απόκρημνα αφγανο-πακιστανικά σύνορα δεν ετοιμάζεται το μοιραίο χτύπημα εναντίον του δυτικού πολιτισμού; Από τη στιγμή που άνοιξαν οι κρουνοί των πληροφοριών, η γνώση δεν απώθησε την άγνοια (αυτό το αισιόδοξο σενάριο προσυπέγραφαν οι εγκυκλοπαιδιστές, μα και ο διάδοχος 19ος αιώνας, ο αιώνας της επιστήμης), αλλά προσμείχτηκε μαζί της

και κυοφόρησε νέες συνωμοσιολογικές τερατογονίες. Δίπλα στις παραδοσιακές θρησκείες παρατάχτηκαν οι νεόκοπες θεωρίες συνωμοσίας.

Ο εκδοτικός οίκος Τραυλός είναι γνωστός στη χώρα μας για τις άρτιες εκδόσεις εκλαϊκευμένων επιστημονικών βιβλίων. Με την πεποίθηση πιθανόν ότι δεν πρόκειται να τον παρεξηγήσουμε, ακριβώς λόγω προτέρου εντίμου βίου –ίσως και ως ευχάριστο ψυχαγωγικό διάλειμμα–, αποφάσισε το 2008 να προσθέσει στους τίτλους του τις *Υποθέσεις συνωμοσίας* του Αμερικανού Κεν Τόμας, αρχισυντάκτη του «Steamshovel Press», του «πιο έγκυρου, εξειδικευμένου και φημισμένου περιοδικού στις υποθέσεις συνωμοσιών». Ο Τόμας μπαίνει στον κόπο να παραθέσει τις πλέον διαδεδομένες από αυτές τις υποθέσεις, χωρίς να τις υιοθετεί και χωρίς να τις επικρίνει – με ένα ξηρό αμέτοχο ύφος, που, προσωπικά, θα το προτιμούσα πιο παρεμβατικό. Όποτε έρχεται πάντως αντιμέτωπος με τις πιο εξωφρενικές δοξασίες, όπως εκείνη που πρεσβεύει ότι οι Αμερικανοί δεν πάτησαν ποτέ το πόδι τους στη Σελήνη και απλώς σκηνοθέτησαν –άτεχνα, μάλιστα– σε στούντιο τις προσσεληνώσεις, ο Τόμας υπενθυμίζει ότι «οι σκεπτικιστές [βλέπε συνωμοσιολόγοι] ξεχνούν επίσης ότι, ενώ δεν υπάρχουν αποδείξεις για την (κατά τη γνώμη τους) μεγαλύτερη συνωμοσία όλων των εποχών, υπάρχουν ακλόνητες αποδείξεις ότι όντως πήγαμε στη Σελήνη: τα κάτοπτρα λείζερ που αφήσαμε στην επιφάνεια της Σελήνης χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα από τους αστρο-

νόμους στη Γη για την καταγραφή των σεισμών που εκδηλώνονται εκεί και τη μετάδοση του σήματος». Με την ελεγχόμενη άλλωστε αντανάκλαση μιας δέσμης φωτός στα ίδια κάτοπτρα, μπορούμε σήμερα πια να είμαστε βέβαιοι ότι η Σελήνη απομακρύνεται αργά μα σταθερά από τη Γη και σε μερικά δισεκατομμύρια χρόνια θα μας αποχαιρετήσει (αν δεν την αποχαιρετήσουμε πρώτοι εμείς με κανένα ολοκαύτωμα).

Από εκεί κι έπειτα, όλα τα έχει ο εναλλακτικός μπαξές της «μυστικής ιστορίας». Μπορείτε να εντοπίσετε τη χαμένη ήπειρο της Ατλαντίδας σε περισσότερες από είκοσι τοποθεσίες παγκοσμίως (δέκα μονάχα στη Μεσόγειο). Μπορείτε να βρείτε τα πειστήρια που συνηγορούν υπέρ της δημιουργίας των πυραμίδων της Αιγύπτου από έναν «τεχνολογικά ανεπτυγμένο, αλλά εξαφανισμένο» πολιτισμό είτε εξωγήινης προέλευσης είτε (αν είστε μετριοπαθέστεροι) κάποιων αρχαίων ελευθεροτεκτόνων. «Οι αμερικανοί ιστορικοί» σημειώνει ο Τόμας «περιγράφουν τους ελευθεροτέκτονες ως αδελφότητα από το 1730», αλλά σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή «εμφανίστηκαν 5.000 χρόνια πιο πίσω στο παρελθόν, την εποχή του Σολομώντα, κατά την εκτέλεση του Χιράμ, αρχιτέκτονα του Ναού, ο οποίος εκτελέστηκε επειδή αρνήθηκε να αποκαλύψει τα μυστικά του τάγματος. Μήπως επρόκειτο για προηγμένες τεχνολογικές γνώσεις; Μήπως έτοι εξηγγείται η κατασκευή των πυραμίδων;». Μη λησμονείτε εξάλλου ότι «η εικόνα μιας πυραμίδας καθώς και κάποια μασονικά σύμβολα κο-

σμοούν το νόμισμα των ΗΠΑ», καθώς και ότι «δεκαεπτά πρόεδροι των ΗΠΑ ανήκαν σε αυτό το τάγμα». Ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός, εν συνεχεία, θα σας δώσει πλούσιο υλικό για ανορθόδοξες θεωρίες – από το κατά πόσον όντως υπήρξε (εδώ ο προβληματισμός παρουσιάζει κι επιστημονικό ενδιαφέρον) έως τις «μαγικές» ιδιότητες της «ιερής λόγχης» που τρύπησε το πλευρό του (υποτίθεται ότι την αναζητούσε μετά μανίας ο Αδόλφος Χίτλερ). Μπορείτε να ενημερωθείτε για τον διαχρονικά σκοτεινό ρόλο των Ναϊτών Ιπποτών – πιο παλιοχαρακτήρες από τους ελευθεροτέκτονες–, εάν δεν σας έχει καλύψει επαρκώς ο Νταν Μπράουν, και για την «αυθεντία» των Ροδόσταυρων (θα δείτε και το δικό τους σύμβολο πάνω στο χαρτονόμισμα του αμερικανικού δολαρίου). Εάν διπλώσετε μάλιστα το εικοσαδόλαρο καταλλήλως, θα αντικρίσετε να φλέγονται το Πεντάγωνο και το Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου – μα τον Θεό! Θα μάθετε ποιοι ξεπάστρεψαν τον Τζον Κένεντι, τον αδελφό του Μπόμπι και τη λαίδη Νταϊάνα, καθώς και ποιοι ξεπάστρεψαν αυτούς που τους ξεπάστρεψαν. Ποιοι κρύβονταν πίσω από τους ελεύθερους σκοπευτές της Ουάσινγκτον, ποιοι και γιατί συγκαλύπτουν την αλήθεια για τα UFO (ασφαλώς και υπάρχουν οι... Άνδρες με τα Μαύρα) και πώς η τηλεόραση μετατράπηκε σε «μια συσκευή ελέγχου του νου, που υποβάλλει τον θεατή στην παθητική αποδοχή μιας κουλτούρας καταναλωτισμού» (καλά, δεν χρειάζεται γι' αυτό να είσαι συνωμοσιολόγος)... Θα πληροφορηθείτε όλα όσα σας κρύβουν

τα μίσθαρνα όργανα της δημοσιογραφίας και, την επόμενη φορά που θα συναπαντήσετε κάποιον «σεληνιασμένο», θα του βγείτε κι αποπάνω. Διπλό το κέρδος.

Πέρα από την πλάκα. Οι παρενέργειες από την υιοθέτηση των θεωριών συνωμοσίας είναι πάμπολλες κι εν μέρει ακόμη αχαρτογράφητες, θα μπορούσαμε όμως χοντρικά να τις χωρίσουμε σε δύο κατηγορίες. Ο εξωφρενικός/φαιδρός/ανόητος χαρακτήρας των περισσότερων από δαύτες μπορεί εύκολα να σε οδηγήσει στο εξίσου επικίνδυνο συμπέρασμα ότι δεν υφίστανται καθόλου συνωμοσίες και να τριγυρνάς στο σκοτεινό δάσος σφυρίζοντας ανέμελα σαν την Κοκκινοσκουφίτσα. Από την άλλη μεριά, το να ενστερνίζεσαι άκριτα κάθε μαλακία που σου σερβίρουν υποθάλπει μια πνευματική σκνηρία κι έναν φαταλισμό που σε στέλνουν πάλι ντουγρού στα δόντια του κακού λύκου. Μιμήσου τους εγκυκλοπαιδιστές. Ερεύνα.

2 Δεκεμβρίου 2017

ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΕΙΣΑΙ ΚΑΙ ΦΑΙΝΕΣΑΙ

«Κανείς δεν ξέρει τι θα του ξημερώσει... χτες». Τα πρώτα ίχνη αυτής της ρωσικής παροιμίας εντοπίζονται στην καρδιά της σταλινικής περιόδου, στα Χρόνια του Μεγάλου Τρόμου. Ο Τζορτζ Όργουελ το διατυπώνει διαφορετικά αλλά εξίσου εύστοχα: «Αυτός που ελέγχει το παρελθόν ελέγχει το μέλλον». Η αστυνόμευση του παρελθόντος δεν είναι μονάχα η πιο φιλόδοξη επιδίωξη κάθε δικτατορικού/αυταρχικού καθεστώτος, αλλά γνωρίζει πιένες και στις δημοκρατικές ημέρες μας. Κάθε γενιά ιστορικών νιώθει την υποχρέωση να ανασκευάσει το παρελθόν εμπλουτίζοντας τη νέα κατασκευή με τα στοιχεία που έχει εν τω μεταξύ φέρει στο φως η ιστορική έρευνα, αλλά κι εξυπηρετώντας ταυτόχρονα τις τρέχουσες πολιτικές σκοπιμότητες. Την ίδια ώρα κάθε λαός αγκιστρώνεται πεισματικά σ' εκείνη την αφήγηση που τον κολακεύει περισσότερο και τον ανακουφίζει πιο αποτελεσματικά από τις εθνικές του ανασφάλειες. Εάν αυτή η αφήγηση δεν συνάδει με την αλήθεια, τόσο το χειρότερο για την αλήθεια.

Ο Πέτρος Τατσόπουλος επιχειρεί να ανακατέψει την τράπουλα δίχως να υπολογίζει το κόστος ή την ενόχληση. Με κείμενα της περιόδου 2017-2019, όπου συνδυάζονται θραύσματα από τις προσωπικές του αναμνήσεις που δεν στερούνται αυτοσαρκασμού με εντυπώσεις από διαβάσματα, ακούσματα και θεάματα, ανασυνθέτει το ομαδικό πορτρέτο μιας κοινωνίας με παθογένειες πολύ βαθύτερες από τις επικαιρικές ή τις επιφανειακά κομματικές και φέρνει στο φως σκελετούς από την ντουλάπα. Με την αιχμηρή του ματιά και με απροσδόκητους συνειρμούς, αποπειράται ν' αναπροσδιορίσει τη θέση της Ελλάδας στον σύγχρονο κόσμο, μιας χώρας που όσο και αν παριστάνει κάτι διαφορετικό ή όσο και αν προσπαθεί να κρυφτεί, δεν κατορθώνει τελικά παρά να δείχνει αυτό που είναι. Να είναι και να φαίνεται.

ISBN:978-618-03-2194-4

9 786180 321944

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΕ 82194